

Danijela Čurič, Simona Pirnat, Tanja Križaj

Peka potice kot smiselna okupacija (dejavnost) starejših v Sloveniji in sredstvo za medgeneracijsko sodelovanje

POVZETEK

Okupacijska znanost zagovarja, da vključenost v smiselne okupacije/dejavnosti pozitivno vpliva na posameznikovo zdravje in dobro počutje. To velja tudi za starejšo populacijo, ki ima velikokrat zmanjšane zmožnosti za vključevanje, posebno v primeru selitve v institucionalno okolje. Delovni terapevti so strokovnjaki, ki s svojimi obravnavami omogočajo posamezniku, da se čim dlje vključuje v smiselne okupacije/dejavnosti, zato so odgovorni za raziskovanje in dobro razumevanje koncepta okupacije. Članek je nastal v okviru diplomskega projekta, katerega namen je bil raziskati izkušnje in doživljanja peke potice med tremi starejšimi stanovalkami doma za starejše. Projekt je potekal v okviru medgeneracijskega sodelovanja na Festivalu potic. V ta namen je bila izvedena kvalitativna raziskava. Za pridobivanje podatkov so bili uporabljeni polstrukturirani intervjuji in metoda fotografiranja. Na podlagi kvalitativne analize smo dobili pet kategorij: pomen medgeneracijskega sodelovanja, občutki ob sodelovanju na Festivalu potic, peka potice kot slovenska tradicija, peka potice kot smisel ter vpliv preteklih izkušenj na peko potice.

Ključne besede: okupacija, smisel, medgeneracijsko sodelovanje, delovna terapija

AVTORJI: **Simona Pirnat** je absolventka delovne terapije na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani. Končala je srednjo zdravstveno šolo v Celju. Sedaj zaključuje študij delovne terapije na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani. Sodeluje pri diplomskem projektu na temo *Peka potice kot smiselna okupacija starejših v Sloveniji in razlog za medgeneracijsko sodelovanje*.

Danijela Čurič je absolventka delovne terapije na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani. Končala je srednjo zdravstveno šolo v Murski Soboti. Sedaj zaključuje študij delovne terapije na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani. Sodeluje pri diplomskem projektu na temo *Peka potice kot smiselna okupacija starejših v Sloveniji in razlog za medgeneracijsko sodelovanje*.

Tanja Križaj, dipl. del. ter., MSc OT, je zaposlena na Zdravstveni fakulteti v Ljubljani, na Oddelku za delovno terapijo kot asistentka za področje delovne terapije. V okviru svojega doktorskega študija raziskuje vključenost v smiselne okupacije med starejšimi v Sloveniji, pri nastajanju tega članka pa je sodelovala kot mentorica diplomskega projekta.

ABSTRACT

Baking ‚potica‘ as Slovenian older people’s meaningful occupation and a means for intergenerational cooperation

Occupational science argues that integration in meaningful occupations/activities has a positive effect on an individual’s health and well-being. That applies also to older people, who

many times have reduced capabilities for integration, especially while moving into institutional care. Occupational therapists are experts, who with their trials, enable an individual to be part of meaningful occupations for as long as it is possible, and are therefore responsible for further research and understanding of the concept of occupation. This article is part of the thesis project, which aimed to explore the experience of baking a cake called 'potica' among three older women at the home for older people, in the context of intergenerational cooperation at the Festival of cakes. A qualitative study has been conducted. For the method of obtaining data, semi-structured interviews and a photographic method have been used. A qualitative analysis was conducted and we got five categories: "Meaning of intergenerational cooperation", "Personal meaning while taking part in the cake baking festival", "Baking cakes as a Slovenian tradition", "Baking cakes as a meaningful occupation" and "Influence of past experience on baking cakes today".

Key words: Occupation, meaning, intergenerational cooperation, occupational therapy

AUTHORS:

Danijela Čurič is a graduate of occupational therapy at the Faculty of Health Sciences in Ljubljana. Previously she graduated from the secondary School of Nursing in Murska Sobota. She took part in a project named *Baking cakes as a meaningful occupation of the elderly in Slovenia and means of cross generational cooperation*.

Simona Pirnat is a graduate of occupational therapy at the Faculty of Health Sciences in Ljubljana. Previously she graduated from the secondary School of Nursing in Celje. She took part in a project named *Baking cakes as a meaningful occupation of the elderly in Slovenia and means of cross generational cooperation*.

Tanja Križaj, dipl. del. ter., MSc OT, is an assistant lecturer at the Faculty of Health Sciences in Ljubljana, Occupational Therapy department. Within her PhD studies she is exploring meaningful occupations among older people in Slovenia. She supervised students at their research project which served as the basis for writing this research article.

1. UVOD

Starost prinaša številne probleme na področju samostojnosti in kvalitete življenja. Poleg fizioloških vzrokov staranja starost večinoma spremljajo tudi številna kronična obolenja ali drugi vzroki funkcionalne prizadetosti (Marinček, 1999). S staranjem slabijo moči za telesno delo in napore, peša spomin in tudi druge duševne zmožnosti so šibkejšje. Vse pogostejši sopotniki postajajo bolezen, osamljenost in družbena odrinjenost na stranski tir (Ramovš, 2003). Ko se pri starejšemu pojavijo problemi izvajanja vsakodnevnih aktivnosti ali nezmožnost izvajanja le-teh, je kritični trenutek za družbeno pomoč ali vzrok za institucionalizacijo (Tomšič in Lebar, 2006).

Ker demografski podatki kažejo na povečanje deleža starejših po vsem svetu, je eden najpomembnejših političnih ciljev postalo vzdrževanje čim večje samostojnosti in neodvisnosti med starejšimi (World Health Organisation, 2002). Delovni terapevt išče rešitve za izboljšanje posameznikovega zdravja in dobrega počutja skozi vključevanje v okupacije/dejavnosti (Law,

2002). To velja tudi za starejšo populacijo, kjer delovni terapevt s svojim znanjem pomaga, da starejša oseba čim dlje ohrani svojo samostojnost in posledično kvaliteto življenja. Za delovnega terapevta je pomembno, kako starostnik izvaja okupacije/dejavnosti in kako so le-te vključene v različne situacije vsakodnevnega življenja (Tomšič in Lebar, 2006). V nadaljevanju bo uporabljen pojem okupacija, ker je le-ta del osnovne terminologije delovnih terapevtov, tako v Sloveniji kot tudi po svetu (Jacobs in Jacobs, 2009).

Okupacije so v delovni terapiji definirane kot kulturno in osebno smiselne aktivnosti, v katere je posameznik vključen dnevno ali ob različnih trenutkih življenja (Yerxa, 1990). Sem prištevamo vse vsakodnevne aktivnosti, ki so poimenovane, organizirane in imajo pomen in vrednost za osebo (AOTA, 2008). Določena okupacija ima lahko različen pomen za različne osebe v njihovem specifičnem kontekstu. Za nekoga je lahko določena okupacija prijetna izkušnja, medtem ko za nekoga drugega v istem trenutku lahko pomeni veliko neugodje oz. frustracijo (Weinblatt in sod., 2000, cit. po Križaj, 2012). Velik vpliv na izbiro okupacije pri človeku ima njegov kulturni kontekst (Bonderetal, 2004), ki vpliva na doživljanje smisla pri vključenosti v okupacije (Hasselkus, 2002). Kulturno okolje vključuje etične, rasne, obredne in rutinske prakse, ki temeljijo na običajih in vrednostnih sistemih določene skupine (Hojnik-Zupanc, 1999). Potrebno je vedeti, da starejši človek najbolj zadovoljno živi v svojem znanem, ljubem okolju, med znanimi ljudmi. Zaradi tega mu je potrebno omogočiti, da lahko čim dlje ostane aktiven in vključen v fizično, socialno in kulturno okolje (Townsend in Polatajko, 2007).

Okupacijska znanost je temeljna znanost delovne terapije, ki raziskuje človeka kot okupacijsko oz. dejavno bitje (Zemke in Clark, 1996). Proučuje človekovo okupacijsko naravo in načine prilagajanja ljudi na izzive in izkušnje v njihovem okolju. Ustvarjena je bila z namenom, da bi zagotavljala potrebno znanje za izvajanje delovno terapevtske prakse, ki naj bi bila usmerjena na okupacijo (Townsend in Polatajko, 2007). Podpira osnovno filozofijo delovne terapije – omogoča nova spoznanja pojava okupacije in nadgrajuje obstoječe programe v praksi (Pihlar, 2003). Okupacija je predstavljena kot organizator življenjskega ritma posameznika, ki pripelje do ravnotežja in dobrega počutja, ter kot medij, kjer ima posameznik popolni nadzor in doživlja sebe kot eksperta. Poleg tega okupacija spodbuja socialne odnose v družbi in predstavlja most za povezavo v družini in družbi. Vključevanje v okupacije krepi pomen in kakovost življenja starostnikov, daje smisel njihovem življenju (Bruce in Borg, 2002).

Bistvo obravnave delovnega terapevta je, da starejšim kljub funkcionalnim oviram omogoči udeležbo v tistih življenjskih aktivnostih, ki imajo za njihovo življenje smisel in pomen. Na ta način namreč vpliva na njihovo zdravje, dobro počutje in zadovoljstvo v vsakdanjem življenju.

Okupacije v povezavi s hrano so prežete s tradicijo, običaji, spomini, nostalgijo, skupnostjo, družino. Pomembne so tako za osebo (individualno) kot tudi za socialni in kulturni kontekst (zgodovinsko in politično). Stvari, ki jih ljudje počnejo ali ne počnejo, delovnim terapevtom pomagajo odkriti njihovo okupacijsko identiteto, veliko povejo o socialni identiteti in o osebi sami (Beagan in D'Sylva, 2011). Vpliv kulture na okupacije, povezane s pripravo hrane ob praznikih, je bil raziskan med starejšimi ženskami na Novi Zelandiji in na Tajskem. Rezultati študije so pokazali, da je pomen tradicije za ženske s Tajske mnogo močnejši kot za ženske

z Nove Zelandije (Hocking in sod., 2002). Ta raziskava se nanaša tudi na naš raziskovalni projekt, saj govori o vplivu kulturnega konteksta na okupacije, povezane s pripravo hrane.

V slovenskem okolju je potica tradicionalna slovenska jed in ima velik kulturni pomen. Potica je slovenska kulinarična posebnost, predvsem pa je to praznično pecivo, ki je bilo v 18. stoletju doma po vsej Sloveniji. Posebno mesto je imela v obrednih ciklih in šegah, ob letnih in življenjskih praznikih. Zgodovinski podatki, bogato ustno izročilo in stare kuharske knjige izpričujejo, da se potica kot praznična in obredna jed pojavlja že stoletja na praznični mizi slovenskega kmeta in meščana (Goljat, 2006).

V kanadski raziskavi so ugotavljali načine pripravljanja hrane in pomen hrane za ženske, starejše od 65 let. Ugotovili so, da je v vsaki kulturi izbor hrane odvisen od tradicije, letnega časa, dogodka in kaj ta dogodek ali letni čas pomeni za posameznika, ki pripravlja hrano (O'Sullivan in sod., 2008). Pripravljanje hrane je ena od vsakodnevnih dejavnosti ali okupacij, ki človeku pomenijo največ, je subjektivna in unikatna izkušnja posameznika.

Medgeneracijsko sodelovanje je pomemben element, ki nudi starejšim podporo. S tem imajo možnost prenesti svoje izkušnje na mlade, sodelovanje pa jim nudi tudi možnost medsebojnega učenja. Starejšim daje občutek, da so lahko kljub svojim letom aktivni in prispevajo k družbi. Po drugi strani medgeneracijsko sodelovanje pomaga spremeniti mišljenja mladih o doživetju starosti in sprejemanje starejših v njihovo družbo (Ritch, 2010).

Izkušnje pri prostovoljskem delu mladostnikov s starejšimi ljudmi presenečajo s tem, kako pristno se poveže mladostnik s starejšim človekom, ko se spoznata in ujameta. Tesen stik starejše in mlade generacije je torej življenjskega pomena za dober razvoj prve generacije. Nič manj pa ni pomemben za starejšo generacijo. Mlada generacija je polna življenja, radovedna, pred njo so vse življenjske možnosti. V nasprotju s tem pa se starejši človek približuje koncu življenja, njegove možnosti so vse bolj izčrpane, čedalje bolj je neokreten. Ob tesnem stiku z mladimi sodoživlja in vpija mladostne razsežnosti življenja, da lahko svojo starost živi polno. Starost je povsem drugačna, kakor sta mladost ali srednja leta, vendar pa je enako smiselno del življenja (Ramovš, 2005).

Projekt *The tell me project* je nastal z medgeneracijskim povezovanjem med posamezniki v različnih življenjskih obdobjih, ki so si med seboj delili izkušnje, mnjenja in se med seboj učili. Ta medgeneracijsko izobraževalni projekt nudi starostnikom, da so slišani, aktivni, da dajejo svoje izkušnje in znanja mladi generaciji. Študentje so intervjuvali starejše. Zanimala jih je preteklost, spomini (o domačem življenju, šolskih letih, vojni ...). Ta projekt je želel spremeniti mišljenje mladih in njihovo doživetje starosti ter dokazati, da lahko starostniki kljub svojim letom prispevajo k družbi s svojimi izkušnjami (Ritch, 2010).

V raziskavi o pogledu mladih na medgeneracijsko sodelovanje so ugotovili, da je medgeneracijsko sodelovanje potrebno za vse generacije, saj krepi potencialne posameznikov, družin in celotne družbe, uveljavlja in razvija prostovoljstvo in je učenje za trajnostni razvoj. Ugotovili so, da mladi vidijo starejšo generacijo kot izkušeno, odgovorno, kritično in predvidljivo. Mladi lahko starejši generaciji ponudijo nov pogled na svet, druženje, energijo, pomoč pri učenju. Starejša generacija pa mladim lahko nudi izkušnje, praktične nasvete in drugačen pogled na svet (Bernik in sod., 2012).

Namen naše študije je bil raziskati izkušnje in doživljanja peke potice med tremi starejšimi stanovalkami doma za starejše. Študija je potekala v okviru medgeneracijskega sodelovanja

na Festivalu potic. Menimo, da izsledki raziskave lahko pripomorejo k boljšemu razumevanju pomena peke potice (za starejše ženske v Sloveniji) in boljšemu razumevanju medgeneracijskega sodelovanja med osnovnošolci in starostniki. Raziskovalno vprašanje se je glasilo: »Kakšne so izkušnje in doživljanja peke potice pri starejših v okviru medgeneracijskega sodelovanja z osnovnošolci na Festivalu potice?«

2. METODE DELA

Za raziskovanje izkušenj in doživljanj peke potice med starejšimi je bila uporabljena kvalitativna metodologija. Načelo kvalitativne metode zahteva, da raziskujemo življenje in doživljanje ljudi, ki so v problemski situaciji; torej raziskujemo probleme, kot jih vidijo oni (Mesec, 1998). V raziskavi so sodelovale tri stanovalke Doma za starejše. Povprečna starost udeleženk je bila 83 let. Udeleženke so v okviru medgeneracijskega sodelovanja z osnovnošolkami sodelovale na Festivalu potic.

Za pridobivanje informacij so bili izvedeni polstrukturirani intervjuji, ki so trajali približno 45 minut. Vprašanja so se navezovala na peko potice, pretekle izkušnje s peko, anekdote, povezane s peko, pretekle izkušnje in doživljanja peke potice, doživljanje samega festivala in na občutke medgeneracijskega sodelovanja. Intervjuji so bili posneti z diktafonom in dobesedno zapisani. Udeleženke so pred raziskavo podpisale pisno privolitev za sodelovanje pri raziskovalnem projektu, v katerem jim je bila zagotovljena zaupnost podatkov. Po zapisu intervjujev so bili posnetki uničeni, v namen pisanja članka pa so bili namesto pravih imen uporabljeni psevdonimi.

Kot dopolnilo pri pridobivanju podatkov je bila uporabljena tudi metoda fotografiranja. Foto intervjuji so zelo uspešni v študijah, povezanih s kulturo (Hurworth, 2003), in tudi naša raziskava se je navezovala na kulturni kontekst (potica kot slovenska tradicionalna jed). Foto intervjuji so zelo močno orodje za raziskovalca, udeležencem nudijo izziv, vodijo do novih perspektiv in pomagajo preprečiti napačne razlage raziskovalcev (Hurworth, 2003). To prispeva k večji verodostojnosti raziskave. Fotografirali smo proces peke potice, sodelovanje med udeleženci raziskave ter dogajanje na Festivalu potic. Fotografije so bile nato uporabljene kot pomoč pri izvajanju intervjujev, saj so odlično sredstvo za priklic spomina na dogajanja in doživljanje občutkov pri udeležencih raziskave.

Kvalitativna analiza je bila izvedena po Mescu (1998) po naslednjih korakih: urejanje gradiva, določitev enot kodiranja, odprto kodiranje ter izbor in definiranje relevantnih pojmov in kategorij. V analizo nismo vključili odnosnega kodiranja in oblikovanja končne teoretične formulacije, ker je bilo naše raziskovalno vprašanje usmerjeno zgolj v raziskovanje in razumevanje izkušenj in ne v razvoj teorije.

3. IZSLEDKI IN RAZPRAVA

Na podlagi analize podatkov je bilo izluščenih pet kategorij. Vsaka kategorija ima tudi podkategorije, ki bodo v nadaljevanju opisane in podprte s citati in literaturo.

Tabela 1. Kategorije in podkategorije

KATEGORIJA	PODKATEGORIJA
POMEN MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA	Pozitivni odnos do medgeneracijskega sodelovanja Prenos znanja na osnovnošolke Pomen skupnega dela
OBČUTKI OB SODELOVANJU NA FESTIVALU POTIC	Zadovoljstvo s Festivalom potic Ponos Občutki po Festivalu potic
PEKA POTICE KOT SLOVENSKA TRADICIJA	Peka potice za sorodnike in ob posebnih priložnostih Pomen kvalitete pri peki potice
PEKA POTICE KOT SMISEL	Peka potice kot »moja okupacija« Vpliv peke potice na zdravje in zaupanje v lastne sposobnosti (zavedanje) Peka potice kot druženje Izmenjava znanja o peki potice med stanovalkami
VPLIV PRETEKLIH IZKUŠENJ NA PEKO POTICE	Učenje peke potice starostnic v njihovi mladosti Prilagajanje recepta / eksperiment peke potice Pomen lastnega načina peke potice Pomen domačega okolja pri peki potice

3.1 POMEN MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA

Beseda *medgeneracijsko* pomeni dogajanje med mlado, srednjo in tretjo generacijo. Pri tem obsega mlada generacija ljudi od spočetja do starosti povprečne prve zaposlitve ali rojstva prvega otroka, srednja od tu do starosti povprečne upokojitve, tretja generacija pa zajema vso starejšo populacijo od obeh navedenih (Ramovš, 2011). Cilji medgeneracijskih mrež so vživljanje starejših v mladostno obdobje in srednja leta na osnovi svojih lastnih izkušenj, spoznavanje nekaterih sodobnih značilnosti mlade in srednje generacije, pravila in trening dobre osebne komunikacije, iskanje možnosti za medsebojno dopolnjevanje med človekom v tretjem življenjskem obdobju in ljudmi iz mlajših generacij (Ramovš, 2003).

Tudi udeleženke v raziskavi so izražale pozitiven odnos do medgeneracijskega sodelovanja. Omogočalo jim je prenašanje svojega znanja na osnovnošolke, obenem pa jim je vzbujalo občutek skupnega dela in sodelovanja. Tako so se v okviru te kategorije izoblikovale tri podkategorije, ki so predstavljene spodaj in podprte s citati. Izsledki raziskave so pokazali, da so udeleženke pozitivno doživljale medgeneracijsko sodelovanje tako v mladosti kot v tretjem življenjskem obdobju.

3.1.1 Pozitivni odnos do medgeneracijskega sodelovanja

Človek je bitje, ki po svoji notranji nujnosti išče vrednote in življenjski smisel, družina pa mu je pri tem v oporo (Musek, 1997). Udeleženke so navajale pomen družine v njihovi mladosti, tudi v kontekstu peke potice. Peka potice je povezovala družino ob posebnih priložnostih, oblikovali pa so se tudi posebni medsebojni odnosi.

Terezija se je v mladosti želela naučiti peči potico, saj se je zavedala, da ji njena mama ne bo mogla vse življenje peči potice. O tem je povedla spomin na pogovor z materjo: *A moja ni več dobra? Ti je ne znam nardit? Bila je užaljena. Rekla sem ji: Veš kaj, mama, ko pa tebe ne bo več, kdo mi jo bo pa potem delav?!*

3.1.2 Prenos znanja na osnovnošolke

Mnogi starejši želijo ostati produktivni in delati nekaj koristnega za druge. Tako se čutijo zadovoljne, koristne, cenjene in imajo večjo vlogo pri urejanju svojega življenja (Ravnik-Štirn in Hojnik-Zupanc, 1995). V naši raziskavi so udeleženske izrazile zadovoljstvo, ker so naredile nekaj koristnega za osnovnošolke, ko so jim predale svoje izkušnje in znanje o peki potice.

Iz naslednjega citata je razvidna želja Marije po večjem prenosu znanja o peki potice na mlajše. Med intervjujem je navajala skrb, da je osnovnošolki premalo pokazala in povedala o peki potice, zato je izrazila željo po nadaljnjem sodelovanju z njo. *Bojim se, da sm ji mogoče premalo povedla, da bi ji morala še več razložiti. Imam občutek, da sem ji malo premalo pokazala, da sem ji premalo govorila. Bi ji morala še več.*

Francka je med intervjujem opisala delo osnovnošolke ob njenih navodilih pri peki potice: *Jaz sem ji pokazala, vse sem ji pokazala. Rekla sem, takle špahtel (lopatica za strganje) in kar vlečeš. Jaz z žlico ne bi znala potico razmazat, ker ne vidim. Imam širok špahtel, rostfraj, da vlečem potico. Na sredi začnem pa kar na vse strani vlečem. Potem je tudi ona videla, kje je bilo preveč namazano, kje premalo. Jaz pa se rekla, tu je malo preveč, tu pa premalo.*

3.1.3 Pomen skupnega dela

Starost je obdobje, ko človek svoja zrela življenjska spoznanja in izkušnje predaja drugim, sam pa ob nadaljnji aktivnosti človeško dozori do polne samouresničitve (Ramovš, 2003). Tudi udeleženske v raziskavi so povedale, da jim skupno delo z mladimi veliko pomeni in da se ob sodelovanju z mladimi počutijo dobro. Terezija je povedala, kako ji je osnovnošolka pomagala pri peki potice na Festivalu potic: *Ja, hotela je ves čas pomagat. Pomagala je mesiti, pa mešat...* Francka je povedala: *Mi je pomagala! Orehe mi je zmešla, potem mi je naredila sneg. Sneg je Ula zmešala, jaz nisem nič, sem kar mesila.*

3.2 OBČUTKI OB SODELOVANJU NA FESTIVALU POTIC

Zadovoljstvo je pozitivno čustvo, katero človek doživlja na različne načine, običajno takrat, ko izpolni neko svojo željo ali misel. Sreča pa je stanje intenzivnega zadovoljstva. Zadovoljstvo naj bi imel vsak človek priliko doživeti, vendar razne okoliščine močno vplivajo na doživetje le-tega (Kersnik, 2002). V nadaljevanju je opisano zadovoljstvo starostnic s Festivalom potic, ki je bilo močno izraženo pri vseh udeleženkah. V kategoriji *občutki ob sodelovanju na Festivalu potic* so se izoblikovale tri podkategorije.

3.2.1 Zadovoljstvo s Festivalom potic

Starejši se čutijo zadovoljne, koristne, cenjene, če so aktivni tudi v času po upokojitvi (Kielhofner, 2002). V okviru Festivala peke potice je potekala razstava potic in proslava s podelitvijo priznanj. Udeleženki Marija in Francka sta izrazili zadovoljstvo ob sodelovanju na Festivalu potic. *Bilo je lepo in sem zelo vesela, da sem pršla, da so me izbrali in povabili zraven, da sem to naredila...* (Marija). *Zelo lepo, zelo fajn, čudovito so naredili to razstavo. Kako so vse to mogli!* (Francka)

Čustva zadovoljstva in sreče so povezana z željami. Zadovoljstvo občutimo takrat, ko izpolnimo svojo željo. Pomembnejša ko je želja, intenzivnejše je zadovoljstvo ob njeni izpolnitvi. Ob izpolnitvi katere od najpomembnejših želja pa občutimo čustvo sreče. Zadovoljstvo in sreča sta nagrada za uspeh. Oseba, ki doseže svoj cilj, kot nekakšno notranjo nagrado občuti

zadovoljstvo in srečo (Milivojević, 2010). V raziskavi so udeleženske izrazile zadovoljstvo ob dobro in uspešno pečeni potici, zadovoljstvo z udeležbo na proslavi in razstavi potic. To jim je dalo občutek sreče in zadovoljstva.

3.2.2 Ponos

Ponos je razmeroma pogosto čustvo. Na prvi pogled se zdi, da so ljudje ponosni, kadar menijo, da so naredili nekaj pomembnega, da so dosegli kak uspeh ali naredili dobro delo. Ponos je čustvo osebe, ki meni, da je pokazala in dokazala svojo vrednost in večvrednost. Ponos je socialno čustvo, saj ga vedno občutimo pred drugimi, pred pomembnim posameznikom ali skupino (Milivojević, 2008). Udeleženske so izrazile ponos ob sodelovanju na Festivalu potic, ponos ob priznanju in pomen pohvale potice. *Ja, to je bilo res lepo. Meni je bilo vse strašno všeč. Tudi to, ker so spraševali, kako je bilo. Pa še tale prireditelj, nastopi in potem ta razglasitev in priznanja. Bila sem res zelo ponosna na to.* (Marija)

Ko oseba prejme pohvalo, ima to zanjo velik pomen, saj jo spodbudi k ponovni izvedbi aktivnosti. Ko je oseba pohvaljena, se počuti zaželeno in sprejeto (Scheerer in sod., 2004). Udeleženske so izražale ponos v zvezi s svojim delom na festivalu, saj so bile pohvaljene s strani drugih udeleženk festivala. Čutiti je bilo tudi zadovoljstvo ob tem, da so si lahko tudi drugi obiskovalci pogledali njihove potice in izrazili mnenja o njih. Ponosno so svoje izdelke predstavile tudi svojim sostanovalcem v Domu za starejše.

3.2.3 Občutki po Festivalu potic

Udeleženske so po Festivalu potic izrazile občutek mladosti ob sodelovanju osnovnošolke: *Pomladila sem se.* (Francka)

Kvalitetni medčloveški odnosi človeka notranje bogatijo, mu dajejo voljo do življenja, večajo delovno vnemo ter dajejo smisel življenju (Musek, 1997). V raziskavi so udeleženske ob sodelovanju z osnovnošolkami povedale, da so se počutile mladostne. Zato menimo, da so dobile večjo voljo do življenja. Prav tu se kažejo kvalitetni medčloveški odnosi med starejšimi in mladimi. *Ja, fino se mi je zdelo, da sem mela tega mladega dekleta zraven. Počutila sem se mlajšo, ko sem imela mlado kuharico ob sebi.* (Francka)

Ob tem, da so udeleženske sodelovale z osnovnošolkami in da so bile s pečenimi poticami tako zelo pohvaljene in nagrajene, so dobile nadaljnjo motivacijo za peko potice. To nakazuje naslednji citat: »Vidim, da sem še za nekeje. Sem pa že mislila, da sem kar za staro kanto.*»* (Francka)

Udeleženske so imele občutek nemoči in nezmožnosti za peko potice predvsem zaradi svoje starosti in bolezni. Osnovnošolke so udeleženkam dale občutek mladosti, dobro pečena in nagrajena pečena potica pa motivacijo in željo po nadaljnji peki potic.

3.3 PEKA POTICE KOT SLOVENSKA TRADICIJA

Tradicija je skupek vrednot, prepričanj in dejavnikov, ki so vplivali na posameznika tekom življenja. Tradicija daje občutek varnosti, topline, krepitve družinskih vezi in vzpostavitev občutka pripadnosti. Ker tradicionalna hrana pomeni tradicionalno pripravo in temu primerno vedenje, se vključi zraven tudi simbolika, ki je značilna za določeno kulturo (Hocking in sod., 2002). Kategorija vključuje dve podkategoriji: *peka potice ob posebnih priložnostih in pomen kvalitete.*

3.3.1 Peka potice za sorodnike in ob posebnih priložnostih

Udeleženke so navajale različne posebne priložnosti, ob katerih so pekle potico. To je bilo za praznike, ob smrti, ob poroki ter za sorodnike. Največji pomen je imela potica, ko so jo udeleženke pekle ob praznikih. *Bila je navada, da samo ob praznikih, recimo na veliko noč. Na veliki šmaren je tudi morala biti, potem pa čez leto ne več, ampak šele za božič* (Marija). Francka je navajala, kako je potico pekla za sorodnike: *Moram za vse speči, da ne bodo brez potic, ko mame ni. Sem čisto vsem utrokom spekla, pa še pravnuku. Vsak mora imet en kolač od mene, pa sem vsakemu utroku naredila kolačke.*

Iz teh dveh citatov lahko ugotovimo, da so potico pekli predvsem ob praznikih in za sorodnike; pri tem se kaže odnos do sorodnikov in praznikov. Slovenci potico pečejo še danes za pomembnejše letne, življenjske in delovne praznike: za rojstvo, poročne pojedine, za velikonočni žegenj, za božič ter na koncu težkih kmečkih del (Goljat, 2006).

3.3.2 Pomen kvalitete pri peki potice

Tremo občutimo pred preizkušnjo, ki je za nas nadvse pomembna, znaki treme pa pomen, ki ga pripisujemo preizkušnji, sporočijo tudi drugim. Glede na to, ali trema osebo spodbudi k dobremu izkoriščanju časa in boljši dodatni pripravi na razmere, ki jo čakajo, ali pa jo motivira k odstopu od preizkušnje, razlikujemo med dvema vrstama treme: zaviralno in stimulatивно tremo. Če posameznik v resnici ni dovolj pripravljen na dano situacijo, sta lahko obe vrsti treme zelo pozitivni (Milivojević, 2010). Udeleženke so pri peki potice na Festivalu potic imele veliko treme, saj so se bale, da jim potica ne bi dobro uspela, in ker niso bile vajene skupinske peke potice, so imele tremo pred ostalimi udeleženkami. Poleg treme ob peki potice pa se je kazala tudi tekmovalnost med starostnicami. Vsaka od udeleženek si je želela, da bi bila njena potica čim boljša. *Najprej me je bilo strah, kako je pečena, če je v redu pečena; najbolj me je bilo strah, da bi skorja odstopila.* (Francka)

V tem primeru gre za stimulatивно tremo, saj so si udeleženke želele, da bi čim boljše spekle potico na Festivalu potic. *Ko merim, kako dolga mora biti, je Francka prišla k meni, pa je kar prst porinila v potico. Sem jo kar po roki. Testo mora bit pri miru, da vzhaja. Če žokaš not, ti pade testo skupaj.* (Terezija)

3.4 PEKA POTICE KOT SMISEL

Doživljanje vsakodnevnih dejavnosti in smisel posameznih okupacij je subjektivna in osebna izkušnja posameznika v njegovem življenjskem okolju (Handerson in sod., 1991, cit. po Križaj, 2012). Raziskave kažejo tudi na spreminjanje doživljanja vključevanja v okupacije skozi različna življenjska obdobja. Starejše osebe lahko določene okupacije doživljajo popolnoma drugače, kot so jih v prejšnjih življenjskih obdobjih (Weinblatt in sod., 2000, cit. po Križaj, 2012). Peka potice na Festivalu potic je pomenila smisel za udeleženke v naši raziskavi. To je razvidno iz podkategorij, ki so spodaj predstavljene in podprte s citati.

3.4.1 Peka potice kot »moja okupacija«

Udeleženke so navajale, da doživljajo peko potice kot smiselno aktivnost. Navedle so, kaj zanje osebno pomeni peka potice in kako so preživele dan ob peki potice, ko so bile še doma. Povedale so, da so imele ob peki potice čas za glasbo in za svojo duhovnost ter da so ob peki potice potrebovale mir. *Sem imela lep dan, ko sem pekla ... Sem radio poslušala,*

pa kasete, pa videokasete in cedeje. (Francka) Jaz imam najraje mir, vedno sem doma tako naredila, da sem popoldne delala. Mož je šel ležat. (Terezija)

Za človeka so pomembne smiselne okupacije, ki izhajajo iz življenjskih področij, ki se jim zdijo pomembna in so jih izoblikovali preko svojega življenja (Jackson, 1996). Udeleženke so pri tej podkategoriji navedle tudi svoj najljubši del peke potice ter povedale, da peka potice zanje pomeni praznik pri hiši. Tisti dan, ko so udeleženke doma pekle potico, je bil zanje nekaj posebnega, opisale so ga kot praznik. *Ko se bliža božič, te že kar malo prsti srbijo, je že malo drugače. Ja, ja praznično. (Terezija)*

3.4.2 Vpliv peke potice na zdravje in zaupanje v lastne sposobnosti (zavedanje)

Vključevanje v okupacije ima pozitiven vpliv na posameznikovo zdravje in dobro počutje (Law, 2002). Vključenost pri peki potice so tudi udeleženke povezovala z zdravjem in občutkom moči. Kljub njihovim zdravstvenim težavam so bile motivirane za sodelovanje na Festivalu potic. To nam kažejo naslednji citati. *Da še nisem za star koš, mislim, da sem še vsaj za neke, da se še nekaj upam, čeprav ne vidim ... Ker ne vidim, bi lahko pomešala sol ali pa cukar. Zato moram vse koštat, da ne zamešam ... Če bom še živa, bom pekla. (Francka)*

Človekovo prepričanje, da lahko z uporabo svojih sposobnosti vpliva na potek dogodkov in razmer, ima močan vpliv na njegovo motivacijo (Kielhofner, 1995).

3.4.3 Peka potice kot druženje

Aktivnosti ponujajo zadovoljstvo in razvedrilo ter omogočajo, da se ljudje zabavajo in vzpostavljajo socialne stike (Vojska in Marušič, 2004). Udeleženkam je bilo pri skupinski peki potice najbolj všeč, da so se družile med seboj in z osnovnošolkami. Tako so se sklepale nove medgeneracijske vezi med starejšimi in osnovnošolkami ter prijateljske vezi znotraj starejše generacije. *Zapela sm jim od vesela» (Francka). Od te peke na festivalu? Ja, da smo malo več skupaj, da smo se družili! Kar lušno smo se imeli, ali ne? (Terezija).*

3.4.4 Izmenjava znanja o peki potice med stanovalkami

Podkategorija vključuje odnos med udeleženkami pri skupinski peki potice, kar nakazuje naslednji citat: *Marija je prišla k meni, kakšno omam testo. Rekla je, jaz imam pa bolj trdo testo, kak pa naj naredim? Sem rekla, kar malo mleka zraven, pa bo bolj mehko. (Terezija)*

Udeleženke so si pri skupinski peki potice izmenjale tudi znanje in izkušnje o peki potice. Kvaliteta življenja se nanaša na posameznikovo subjektivno dobro počutje in življenjsko zadovoljstvo, ob tem pa vključuje fizično in psihično zdravje, materialno dobro počutje, osebni razvoj in izpolnitev ter dobre medsebojne odnose z družino in prijatelji (Marinček, 1999). V raziskavi so bili ugotovljeni dobri medsebojni odnosi med udeleženkami ob peki potice. Ob izmenjavi znanj o peki potice so se med njimi sklepale nove prijateljske vezi. Vse to pa vpliva na kvaliteto življenja udeleženek, ki vključuje dobro počutje in zadovoljstvo.

3.5 VPLIV PRETEKLIH IZKUŠENJ NA PEKO POTICE

Identiteta se oblikuje preko izkušenj in dogodkov, ki so se pripetili posamezniku tekom življenja. Vpliva in pripomore k lastnemu doživetju aktivnosti. Vsak pomen je povezan s posameznikom in njegovo identiteto (Scheerer in sod., 2004). V raziskavi je bila zaznana okupacijska identiteta udeleženek, saj so si že v preteklosti oblikovale in nabirale izkušnje o

peki potice. Zaznan je bil tudi pomen lastnega načina peke potice, kar izhaja iz njihove peke potice v domačem okolju.

3.5.1 Učenje peke potice starostnic v njihovi mladosti

Podkategorija opisuje, kako so se udeleženke samostojno odločile in pričele peči potico že v mladosti ali srednjih letih. Pri učenju peke potice so jim večinoma pomagale mame ali starejše sestre. V tej podkategoriji se kaže tudi medgeneracijsko sodelovanje med starostnicami, ko so bile mlade, in njihovimi mamami ali starejšimi sestrami. Potico so začele peči tako, da so same preizkušale nekaj novega oz. so nekaj eksperimentirale. *Jaz sem si kar sama zamislila. Ko sem čitala razne recepte, sem probala peči tako, pa je bila premastna. (Francka) Sem ji rekla, zdaj si še ti, mama, pa mi boš povedala kako jo narediti, pa jo bom sama probala narediti. Sem si pa pisala, koliko česa da mama noter, potem sem jo pa sama naredila. (Terezija)*

Iz citatov je razvidna njihova želja po učenju peke potice v mladosti. Same so preizkušale in eksperimentirale z recepti.

3.5.2 Prilagajanje recepta – eksperiment peke potice

Med simboliko pa uvrščamo tudi recept jedi, ki jo pripravljamo. Recepti niso le del kuhe in del kulture, ampak se jih uporablja kot medije, s katerimi izražajo pripadnost, lahko tudi tekmovalnost in hkrati spoznavanje novih ljudi, običajev, navad. Poleg tega recept kot medij ponuja odlično izhodišče za sodelovanje med starejšo in mlajšo generacijo, saj je del kulture. Simbolično so recepti trdno oprijemljivi dokazi preteklosti, kar v simboliki okrepi pomen same priprave svečanega obroka (Hocking in sod., 2002). Udeleženke so opisovale, kako so prišle do recepta za potico in kako so ga same preoblikovale, da so bile njihove potice dobre. Tudi na Festivalu potic so pekle po svojem receptu.

Marija je dobila recept za potico od prodajalke potic: *Jaz sama sem že prej pekla, ampak najboljši recept sem dobila tiste iz Idrije, ko jih je delala za prodajo.*

Marija navaja, kako je sama preoblikovala recept, ki ga je dobila: *No jaz sem tele recept, ki sem ga tam dobila, spremenila; men se zdi, da sem edino maso spremenila. Recept je bil na kilo moke dvestopedeset gramov maščobe. Ko sem poskusla, sem videla, da je to preveč in sem šla na polovico, ker maščoba preveč ven udarja; tisto testo je bilo gladko in sem sama prišla na polovičko, pa je bilo zelo vredu.*

Medgeneracijsko učenje v družini je od nekdanj neformalni način za sistematičen prenos znanja, izkušenj, veščin, norm in vrednot med generacijami. Kljub demografskim in družbenim spremembam ostaja družina ključna institucija skozi vse življenje posameznikov. Koncept medgeneracijske družinske socializacije se nanaša na vseživljenjski, recipročen vpliv med generacijami iste družine (Kemp, 2007, cit. po Zver, 2010). V raziskavi je bil opazen vpliv med generacijami v mladosti starostnic v njihovih družinah. Tukaj mislimo predvsem na prenos znanja in izkušenj med generacijami.

Terezija je povedala, da je recept za peko potice dobila od mame: *Imam tistga, ki sem ga od mame dobila.*

3.5.3 Pomen lastnega načina peke potice

Udeleženke so navajale, kako jim je pomembna peka potice po občutku in na svoj način. Vsaka starostnica je imela svoj način priprave in peke potice. *Saj pravim, jaz to polnilo*

naredim bolj po okusu ... Nekateri delajo filo, ko testo vzhaja. Jaz imam tako navado, da si pa vse prej pripravim (Terezija).

3.5.4 Pomen domačega okolja pri peki potice

Okolje, ki zagotavlja priložnost in ne predpisov, ugodno vpliva na spodbujanje okupacij, kakor tudi v primeru, kjer zagotavlja potrditev človekove vrednosti, pripadnosti in podpore (Rebeiro, 2001). Francka je povedala, da je v mladosti in po upokojitvi pekla potico za zaslužek, kar ji je omogočalo domače okolje. *Nekaj mi je snaha na tržnico znosla in tudi prodala.*

Udeleženke imajo zelo lepe spomine na peko potice v svojem domačem okolju. Marija se pri toliko dobro pečenih poticah spominja svoje prigode. *»Enkrat na veliko noč, no saj je vseeno, če je bila velika noč, sem naredila doma potico tako lepo in sem bila namenjena k sinu v Polhov Gradec z avtobusom. Tisto potico lepo spravim v eni vrečki in čakam avtobus na postaji. In jaz tisto potico z vrečko pustim na postaji (smeh). To je bilo blizu mojega doma. Jaz tam čakam, odložim vrečko in avtobus pride. Rekla sem, ježeš, ustavite mi, ustavte mi! In je rekel, zdaj ni govora, ne bom ustavil. In se peljem eno postajo najprej, stopim dol in sem šla nazaj in sem jo še tam dobila.*

4. SKLEPNE MISLI

Izsledki raziskave so pokazali, da je peka potice smiselna okupacija za udeleženke, ki so sodelovale na Festivalu potic. Sodelovanje pri peki potice jim pomeni pozitivno doživljanje življenja in pozitiven vpliv na njihovo zdravje. V okviru Festivala potic so udeleženke sklepale nove medgeneracijske vezi z osnovnošolkami, kar jim je dalo občutek mladosti in dodatno motivacijo. Raziskava je potrdila pomen kulturnega konteksta za doživljanje smisla v okupaciji. Peka potice je del njihove identitete, ki so jo začele razvijati že v mladosti. Potico so pekle ob posebnih priložnostih, saj ni bila na jedilniku vsak dan. Zato jim pomeni še večji smisel.

Izsledki raziskave so pomembni za načrtovanje delovno terapevtskih obravnav v slovenskih domovih za starejše, saj so pokazali pomen in smisel okupacij, v katere so starejši vključeni. Obravnave naj bi bile načrtovane individualno, z upoštevanjem posameznikovih vrednot, preteklih okupacij in kulturnega konteksta. Seveda pa je potrebnih še več tovrstnih raziskovalnih projektov, s katerimi dobimo večji vpogled in boljše razumevanje posameznikovih izkušenj pri vključevanju v smiselne okupacije.

LITERATURA

- American Occupational Therapy Association (AOTA) (2008). Occupational Therapy Practise Framework: Domain and Process, 2nd Edition. V: *American Journal Occupational Therapy*, letnik 62, št. 6, str. 652-83.
- Beagan L. Brenda, D'Sylva Andrea (2011). Occupational Meanings of Food Preparation for Goan Canadian Women. V: *The Journal of Occupational Science*, letnik 18, št. 3, str. 210-222.
- Bruce Mary Anne, Borg Barbara (2002). Psychosocial frames of reference: core for occupation-based practice. Thorofare: Slack.
- Bonder R. Bette, Martin Laura, Miracle W. Andrew (2004). Culture emergent in occupation. V: *American Journal of Occupational Therapy*, letnik 58, št. 159, str. 168.
- Bernik Jerca, Cepin Matej, Hamler Lidija, Korošec Marjana, Mah Marjeta, Uršič Domen (2012). *Medgeneracijsko sodelovanje v mladinskih organizacijah: Priročnik za vodje skupin in organizacij*. V:

- http://issuu.com/socialnaakademija/docs/mgs_v_mladinskih_organizacijah#download. (9. 10. 2012)
- Goljat Andrej (2006). *Potice*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Hasselkus Betty Risteen (2002). *The meaning of everyday occupation*. Thorofare: SLACK Incorporated.
- Hocking Clare, Wright-St. Clair Valerie in Bunrayong Wannipa (2002). The meaning of cooking and recipe work for older Thai and New Zealand women. V: *Journal of occupational science*, letnik 9, št. 3, str. 117-127.
- Hojnik-Zupanc Ida (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hurworth Rosalind (2003). Photo-Interviewing for research. V: *Social research update*. UK: University of Surrey. <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU40.pdf>. (26. 3. 2012)
- Jacobs Karen, Jacobs Laela (2009). *Quick Reference Dictionary for Occupational Therapy*. Thorofare: SLACK Incorporated.
- Jackson Jack (1996). Living a meaningful existence in old age. V: *Occupational science: the evolving discipline*, 339-361.
- Kersnik Janko (2002). *Zadovoljstvo bolnikov*. Ljubljana: Združenje zdravnikov družinske medicine, Slovenskega zdravniškega društva.
- Kielhofner Gary (1995). *A Model of Human Occupation-Theory and Application* (second edition). Baltimore: Lippincott&Wilkins.
- Kielhofner Gary (2002). *A Model of Human Occupation-Theory and Application* (third edition). Baltimore: Lippincott&Wilkins.
- Križaj Tanja (2012). Smiselne okupacije pri starejših. V: *Posvetovanje: Delovna terapija – stroka sedanjosti*, 2. februar 2012. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta, str. 95-104.
- Law Mary (2002). Participation in the Occupations of Everyday Life. V: *American Journal of Occupational Therapy*, letnik 56, št. 6, str. 640-9.
- Milivojević Zoran (2008). *Emocije: razumevanje čustev v psihoterapiji*. Novi Sad: Psihopolisinstitut.
- Milivojević Zoran (2010). *Čustveno opismenjevanje: trema*. V: <http://www.viva.si/Psihologija-in-odnosi/2986/%C4%8Custveno-opismenjevanje-trema?index=1>. (1.10.2012)
- Marinček Črt (1999). Pomen mednarodnega leta starejših 1999. V: *Rehabilitacijska medicina starosti: 10. Dnevi rehabilitacijske medicine*, 19. in 20. marec, str. 5-8.
- Mesec Blaž (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Musek Janek, Pečjak Vid (1997). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- O'Sullivan Grace, Hocking Clare in Wright-St. Clair Valerie (2008). *History in the Making: Older Canadian Women's Food-Related Practices*, letnik 16, št. 1, str. 63-87.
- Pihlar Zdenka (2003). Pojem okupacije v delovni terapiji. V: *Kongres delovnih terapevtov Slovenije*. Ljubljana: Zbornica delovnih terapevtov Slovenije: društvo delovnih terapevtov Slovenije, str. 17-24.
- Ramovš Jože (2003). *Kakovostna starosti. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Institut Antona Trstenjaka in SAZU.
- Ramovš Jože (2005). Medčloveški in medgeneracijski odnosi – pogoj za kakovostna poznejša leta. V: *Zdrava poznejša leta: naj bodo tudi lepa*. Ljubljana: Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije, str. 292-321.
- Ramovš Jože (2011). Medgeneracijsko prostovoljstvo. V: *Kakovostna starost*, letnik 14, št. 1, <http://www.inst-antontrstenjaka.si/tisk/kakovostna-starost/clanek.html?ID=960> (28. 3. 2012)
- Ravnik-Štirn Dragica, Hojnik-Zupanc Ida (1995). *Pomen in oblike delovnih aktivnosti starejših ljudi za njihovo zdravje*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Rebeiro Karen L. (2001). Enabling occupation: the importance of an affirming environment. V: *Canadian Journal of Occupational Therapy*, letnik 86, št. 2, str. 80-89.
- Ritch Stephen (2010). The Tell Me Project ... helping to create an age-friendly society. V: *Working with Older People*, letnik 14, št. 3, str. 4-10.
- Scheerer Carol R., Cahill Laura G., Kirby Kelly in Lane Jessica (2004). Cake Decorating as Occupation: Meaning and Motivation. V: *The Journal of Occupational Science*, letnik 11, št. 2, str. 68-74.
- Tomšič Marija, Lebar Cecilija (2006). Učinkovitost delovnoterapevtske obravnave starostnika v domačem okolju. V: *Posvetovanje: Celostna obravnava starostnikov*, 24. november 2006. Ljubljana: Zdravstvena fakulteta, str. 39-48.

- Townsend Elizabeth Ann, Polatajko Helene J. (2007). *Enabling occupation 2: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being and justice through occupation*. Ottawa: Canadian Association of occupational therapists.
- Vojska Ana, Marušič Vitoslava (2004). Aktivnosti v delovni terapiji. V: *Človeku prijazni pristopi*. 40 let izobraževanja delovnih terapevtov Slovenije. Ljubljana: Visoka šola za zdravstvo, oddelek za delovno terapijo, str. 50-8.
- World Health Organisation (2002). *Active Ageing. A Policy Framework*. Geneva: WHO.
- Yerxa Elizabeth June (1990). An introduction to occupational science: A foundation for occupational therapy in the 21 century. V: *Occupational science: The Foundation for new models of practise*, letnik 6, št. 4, str. 1-17.
- Zver Klavdija (2010). *Medgeneracijsko učenje v domovih za starejše – študija primera Doma starejših Rakičan in doma starejših občanov Ljutomer* - diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Kontaktne informacije:

Danijela Čurič

Žižki 103b

9232 Črenšovci

Telefonska številka: 031748578

danijela89.curic@gmail.com

Simona Pirnat

Prapreče 20

3305 Vransko

Telefonska številka: 041222103

simona.pirnat1@gmail.com